

Temanotat

**Syria ett år inn i opprøret:
Sikkerhet, den humanitære
situasjonen og utsatte grupper**

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda og Justis- og beredskapsdepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver.

Landinfos rapporter og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

Opplysningene som blir lagt fram i rapportene og temanotatene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos rapporter og temanotater er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som rapportene omhandler.

© Landinfo 2012

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgata 33 A

Postboks 8108 Dep

N-0032 Oslo

Tel: 23 30 94 70

Fax: 23 30 90 00

E-post: landinfo@landinfo.no

www.landinfo.no

SUMMARY

The uprising in Syria has been going on for a year. From the very start, government forces responded violently to peaceful demonstrations. Armed opposition elements became increasingly more active throughout the fall of 2011, and this triggered an even more brutal response from government forces. More than 8000 people are believed to have died so far, and thousands have been arrested. Mistreatment and torture of arrestees is widespread. Anyone who is somehow linked to the opposition movement is at risk of being killed or arrested. In the violence struck areas, even people who have not taken part in the uprising have been affected. More than 100 000 people are believed to be internally displaced and tens of thousands have fled to Lebanon, Jordan and Turkey.

SAMMENDRAG

Opprøret i Syria har pågått i ett år. Myndighetene valgte helt fra starten av å respondere på fredelige demonstrasjoner med vold. Utover høsten 2011 ble væpnede opposisjonsgrupper stadig mer aktive, noe som ledet til økt voldsbruk fra regimets side. Mer enn 8000 personer antas å ha omkommet så langt. Myndighetene har arrestert mange tusen. Mishandling og tortur av arrestanter skal være utbredt. Alle som er involvert i opposisjonsbevegelsen kan risikere å bli drept eller arrestert. I de mest voldsutsatte områdene har også sivile som ikke har tatt direkte del i opprøret blitt berørt. Man regner med at over 100 000 har blitt internt fordrevet. Flere titalls tusen har flyktet til Libanon, Jordan og Tyrkia.

INNHold

1. Innledning	6
2. Sikkerhetssituasjonen og utsatte områder.....	7
2.1 Demonstrasjonene	7
2.2 Regimets reaksjoner på opprøret	8
2.3 Den væpnede opposisjonen	9
2.4 Kriminalitet og kidnappinger.....	9
2.5 Områder med væpnet konflikt.....	10
2.5.1 Dara-provinsen	10
2.5.2 Kysten: Latakia og Banyas.....	11
2.5.3 Damaskus og omegn	11
2.5.4 Homs og Hama.....	12
2.5.5 Jabal az-Zawia og Idlib	13
2.5.6 Østlige landsdeler: Ar-Raqqa, Dayr az-Zur og Abu Kamal	13
2.6 Kurdiske områder	13
2.6.1 De kurdiske partienes rolle i konflikten.....	14
2.6.2 PKKs og PYDs rolle i konflikten	14
3. Den humanitære situasjonen.....	15
3.1 Økonomisk tilbakegang	15
3.2 Sivilbefolkningen i voldsutsatte områder	16
3.3 Bevegelsesfrihet.....	16
3.4 Flyktninger og internt fordrevne	17
3.4.1 Flyktninger i Libanon.....	17
3.4.2 Flyktninger i Tyrkia.....	17
3.4.3 Flyktninger i Jordan.....	17
3.5 Helsehjelp	18
4. Utsatte grupper	18
4.1 Arrestasjoner og forsvinninger	19
4.2 Overgrep mot arrestanter	19
4.3 Foregår det sekterisk motivert vold?	20
4.4 Militærtjeneste	20
5. Hvem utgjør opposisjonen?.....	21
5.1 Den frie syriske armé (FSA).....	22
5.2 Det syriske nasjonalråd (SNC)	22

5.3	National Coordination Committee (NCC).....	23
5.4	Det kurdiske nasjonalråd	23
6.	Referanser.....	24

1. INNLEDNING

I mars 2011 ble en gruppe ungdommer på mellom 11 og 16 år arrestert og torturert fordi de hadde tagget regimekritiske slagord på husvegger i byen Dara, sør for Damaskus. Da foreldre, lærere og klanledere i byen ikke lyktes med å få ungdommene løslatt, ble det satt i gang protestdemonstrasjoner i byen. Før disse hendelsene, i februar 2011, hadde små isolerte demonstrasjoner foregått ulike steder i Syria rundt temaer som fattigdom, korrupsjon, ytringsfrihet, demokrati og løslatelse av politiske fanger. Demonstrasjonene var åpenbart inspirert av opprørene i andre araberland. Regimets sikkerhetsstyrker brukte vold inkludert skarpe skudd i et forsøk på å stoppe demonstrasjonene i Dara, og flere demonstranter ble skutt og drept.

Demonstrasjoner til støtte for befolkningen i Dara spredte seg de påfølgende dagene og ukene til andre steder i landet, herunder forsteder til Latakia, Banyas, Damaskus, Homs, Hama, Idlib og Dayr az-Zur. Også i disse byene ble demonstranter møtt med vold, inkludert skarpe skudd, og regimets sikkerhetsstyrker foretok massearrestasjoner i etterkant av demonstrasjonene.

Siden den tid har demonstrasjonene i Syria vedvart med en stadig mer voldelig respons fra myndighetene, inkludert militære operasjoner og bruk av artilleribeskytning mot sivile boligområder. Fra og med sommeren 2011 begynte opposisjonen å organisere en væpnet motstand mot regimet i tillegg til de fredelige demonstrasjonene. Bevæpnede sivile og avhoppere fra hæren organiserte seg i små selvstendige militære enheter og erklærte delaktighet i den såkalte Frie syriske armé (*Jaysh al-wattani al-hurr* / Free Syrian Army). Om lag 8000 mennesker antas å ha omkommet så langt, hvorav ca. 2000 er militært personell drept i attentater og stridigheter med den væpnede delen av opposisjonen. Perioden fra desember 2011 til mars 2012 har vært den blodigste så langt (FNs menneskerettighetsråd 2012, s. 8-9; Senter for dokumentasjon av overgrep u.å.).

I dette notatet beskrives sikkerhetssituasjonen og den humanitære situasjonen i landet ved utgangen av mars 2012. Notatet beskriver hvordan opprøret har forløpt og hvilke deler av landet som særlig har blitt berørt. Deretter gis en beskrivelse av hvordan opprøret har påvirket sivilbefolkningen både i og utenfor konfliktområdene, samt hvilke grupper som er mest utsatt for overgrep i den pågående konflikten. Det gis også en kort beskrivelse av de ulike opposisjonsgruppene.

Mye av informasjonen om opprøret i Syria stammer fra opposisjonskilder i form av vitnesbyrd fra vitner og ofre til voldshandlinger, amatørvideoer samt erklæringer og pressemeldinger fra nettverk som driver informasjonsspredning på vegne av opposisjonen. Internasjonal presse baserer seg i stor grad på disse kildene. Men informasjonen lar seg vanskelig verifisere av uavhengige kilder, og desinformasjon og feilrapporteringer forekommer. Myndighetene legger sterke begrensninger på bevegelsesfriheten til pressefolk og internasjonale humanitære organisasjoner. Telenettet og internett blir overvåket, og myndighetene har tidvis skrudd av telenettet i områder hvor væpnede sammenstøt forekommer slik at det blir vanskeligere å få informasjon ut.¹

¹ Da Landinfo besøkte Syria i begynnelsen av april 2011 var mobiltelefonnettverket skrudd av i en til to dager i hele landet. Dette var visstnok første gang under opprøret at myndighetene skrudde av nettverket på denne

FNs menneskerettighetsråd har nedsatt en egen undersøkelseskommisjon som har undersøkt påståtte menneskerettighetsbrudd i Syria siden mars 2011. I tillegg til å be syriske myndigheter om informasjon, har undersøkelseskommisjonen intervjuet en rekke førstehåndsvitner til voldshandlinger som har funnet sted i Syria. Kommisjonens rapporter presenterer informasjon som lar seg bekrefte av minst to uavhengige kilder (FNs menneskerettighetsråd 2011, s. 5; FNs menneskerettighetsråd 2012, s. 5-6).

Landinfo refererer til Menneskerettighetsrådets rapporter i dette temanotatet. I tillegg refereres det til rapporter utarbeidet av forskningsstiftelsen Institute for the Study of War, som har gjort en systematisk gjennomgang av videoerklæringer og pressemeldinger fra opposisjonsgrupperinger, væpnede militser og syriske statskontrollerte media (Holliday 2011; Holliday 2012, s. 10). Notatet bygger også på informasjon fra Den arabiske ligas observatørstyrke i Syria (22. desember 2011 – 18. januar 2012), rapporter fra menneskerettighetsorganisasjoner og beretninger fra journalister som har reist i Syria i områder utenfor myndighetenes kontroll. Landinfo har også gjennomført samtaler med syriske aktivister bosatt i Norge og representanter for opposisjonsnettverk som har besøkt Norge i løpet av vinteren 2012. Landinfos foreløpig siste informasjonsinnhentingsreise til Libanon og Syria ble gjennomført i begynnelsen av april 2011.

2. SIKKERHETSSITUASJONEN OG UTSATTE OMRÅDER

I mars 2012 hadde opprøret i Syria pågått i ett år. Fremdeles foregikk det fredelige demonstrasjoner i nær sagt alle deler av landet. Samtidig ble konflikten stadig mer voldelig utover høsten og vinteren 2011/2012 ettersom de væpnede elementene i opposisjonen ble gradvis mer aktive og myndighetenes voldsbruk eskalerte (FNs menneskerettighetskommisjon 2012, s. 8-9). Ett år etter at opprøret startet kan situasjonen i Syria beskrives som en borgerkrig.

2.1 DEMONSTRASJONENE

Demonstrasjoner som krever regimeendring har nå pågått i ett år mange ulike steder i Syria. De fleste landsdeler og byer er på en eller annen måte berørt av dette, men demonstrasjonene er særlig konsentrert i bydeler hvor opposisjonen har stor oppslutning. Enkelte steder har det foregått demonstrasjoner nærmest daglig. Andre steder organiseres det demonstrasjoner på fredager etter fredagsbønnen i moskéene. I områder hvor sikkerhetsstyrkene har god kontroll, og hvor opposisjonen så langt ikke har fått fotfeste, slik som i sentrale deler av Damaskus, organiseres det av og til spontane demonstrasjoner med få deltagere som deretter oppløses raskt. Demonstrantens krav og slagord var i begynnelsen sentrert rundt krav om reformer, men ettersom myndighetene reagerte med vold mot demonstrantene, ble slagordene rakst endret til krav om presidentens og regimets avgang (Rosen 2012a).

måten. Den offisielle forklaringen som ble gitt i statskontrollert presse var at det skyldtes overbelastning, men de fleste syrerne som Landinfo snakket med var overbevist om at stengningen var en bevisst og kontrollert handling og at formålet var å teste ut muligheten til å skru av og på mobilnettverk.

2.2 REGIMETS REAKSJONER PÅ OPPRØRET

Demonstrasjonene har tidvis forløpt fredelig uten innblanding fra regimestyrker. I andre tilfeller har myndighetene satt inn hæren, sikkerhetsstyrker og regimetro lønnede borgervern, såkalte *shabbiha*, mot demonstrantene. Disse styrkene har brukt vold mot demonstranter inkludert skyting med skarpe skudd. Tilgjengelig informasjon indikerer at hæren og sikkerhetsstyrkene ved flere anledninger har fått ordre om å åpne ild mot demonstranter og skyte for å drepe. Regimets snikskytttere er ansvarlige for mange av drapene på demonstranter. Ifølge FN har demonstranter stått bak enkelte voldshandlinger, men majoriteten av de sivile demonstrantene har blitt drept i forbindelse med fredelige demonstrasjoner (FNs menneskerettighetsråd 2011, s. 11).

Hæren og sikkerhetsstyrkene har hyppig satt opp kontrollposter for å hindre at folk tar seg inn til bykjerner og andre steder hvor demonstrasjoner har blitt avholdt. Vaktene ved kontrollpostene har tilgang til lister over ettersøkte. Et stort antall demonstranter og andre opposisjonsaktivister har blitt arrestert, og skal ifølge FNs menneskerettighetsråd ha blitt utsatt for mishandling og tortur i arrest. Enkelte skal også ha blitt skutt ved kontrollposter (FNs menneskerettighetsråd 2011, s. 11). Ifølge opposisjonskilder var om lag 20 000 personer arrestert ved begynnelsen av mars 2012, men det knytter seg stor usikkerhet til det eksakte antallet (Senter for dokumentasjon av overgrep u.å.).²

I november hadde estimer over antall drepte nådd 3500, og FNs menneskerettighetsråd viser til at mange tusen hadde blitt arrestert, mishandlet og torturert (FNs menneskerettighetsråd 2011, s. 8). I begynnelsen av mars 2012 hadde tapstallene kommet opp i om lag 9500 mennesker, ifølge Senter for dokumentasjon av overgrep (Violations Documenting Centre), en syrisk opposisjonskilde. Andre estimer ligger på mellom 7500 og 8500 drepte. Homs, Hama og Dara har hatt de høyeste drapstallene (EU-kommisjonen 2012; Senter for dokumentasjon av overgrep u.å.).

Parallelt med myndighetenes voldelige anslag mot demonstranter, har de annonsert en rekke reformer. Unntakslovene og tilhørende domstoler (Supreme State Security Court) ble avviklet i april. Samme måned utstedte presidenten et dekret som gir statsløse kurdere mulighet til å søke om syrisk statsborgerskap. Mange statsløse kurdere skal allerede ha søkt om og fått innvilget dette. I august ble ny valglov og ny partilov kunngjort. I den nye partiloven heter det blant annet at uavhengige politiske partier skal kunne godkjennes og stille lister til valg på visse vilkår. I september ble en ny medielov annonsert. Det ble også utarbeidet en ny konstitusjon som blant annet begrenser presidentperioden til to ganger syv år og som tar vekk formuleringen om at Baath-partiet er ledende i nasjonen og staten. Konstitusjonsutkastet ble lagt ut til folkeavstemning i februar 2012. De fleste opposisjonsgrupperinger oppfordret til

² Ingen uavhengige organisasjoner har tilgang til fengsler og interneringssteder i Syria. Observatørstyrken til Den arabiske liga som var på plass i Syria mellom 22. desember 2011 og 18. januar 2012 hadde som en av oppgavene i sitt mandat å påse at politiske fanger ble løslatt. Ved gjennomgang av lister over ettersøkte mottatt fra opposisjonskilder, oppdaget observatørkorpsene at listene var mangelfulle og at en del navn var ført opp flere ganger. Observatørene var i stand til å verifisere at 4035 var arrestert. Etter et amnesti i januar sank dette tallet til 3569 (Den arabiske ligas observatørstyrke til Syria 2012, s. 4-5).

boikott av folkeavstemningen (Amnesty International 2012a, s. 27; FNs menneskerettighetsråd 2011, s. 9; Kurd Watch 2012, s. 27; Landis 2012a).

2.3 DEN VÆPNEDE OPPOSISJONEN

De væpnede elementene i opposisjonen gjennomførte stadig flere offensive operasjoner utover høsten og vinteren 2011/2012 med angrep på militære installasjoner og kontrollposter, politistasjoner og militære kjøretøyer. Aktiviteten til den væpnede opposisjonen førte til at regimets styrker trakk seg midlertidig ut av enkelte områder rundt Damaskus, Idlib og Homs. Fra og med desember 2011 har hæren angrepet disse områdene med tunge våpen, noe som har resultert i en markant økning i antallet drepte samt store materielle ødeleggelser (FNs menneskerettighetsråd 2012, s. 7-8).

Ifølge journalisten Nir Rosen, som har tilbrakt flere måneder i Syria sammen med ulike opposisjonsnettverk, oppsto den væpnede opposisjonen allerede i april 2011 etter myndighetenes første voldelige sammenstøt med demonstranter. Den første offensive militære aksjonen som den væpnede opposisjonen sto bak fant sted i Jisr al-Shugur i Idlib-provinsen i juni 2011 (Rosen 2012b).

Den væpnede opposisjonen er organisert i små lokale enheter som opererer selvstendig eller under regionalt lederskap på by- eller distriktsnivå. En lang rekke slike enheter har annonsert sin tilblivelse gjennom erklæringer som filmes og legges ut på videodelingssider på internett. En del av dem, men ikke alle, har erklært at de er en del av Den frie syriske armé (Jaysh al-wattani al-hurr / Free Syrian Army) som ledes fra et "media-kontor" i Antakia-provinsen i Tyrkia. Den frie syriske armé har imidlertid ikke direkte operasjonell kontroll over de ulike væpnede enhetene. De er antagelig heller ikke i stand til å finansiere eller yte reell logistisk assistanse til de ulike enhetene som opererer inne i Syria (Holliday 2012, s. 10; Rosen 2012b).

Ifølge FNs menneskerettighetsråd har væpnede opposisjonsgrupper stått bak overgrep og menneskerettighetsbrudd under den pågående konflikten. Væpnede grupperinger med tilknytning til Den frie syriske armé skal for eksempel ha torturert og drept medlemmer av myndighetslojale borgervern, såkalte *shabbiha*, i Homs som hevn for overgrep som *shabbiha* skal ha stått bak i desember 2011. Enkelte bevæpnede opposisjonsgrupper skal ha drept familiemedlemmer av ansatte i sikkerhetstjenestene som "blodhevn" for drap som folk i sikkerhetstjenestene skal ha stått bak. Ledelsen for Den frie syriske armé i Homs fordømte dette og forsøkte å begrense fenomenet. Soldater tatt til fange av væpnede grupper skal ved flere anledninger ha blitt mishandlet og drept ulike steder i landet (FNs menneskerettighetsråd 2012, s. 21).

2.4 KRIMINALITET OG KIDNAPPINGER

Konflikten har medført lovløse tilstander mange steder og en utbredelse av visse former for kriminalitet som væpnet ran, innbrudd og kidnappinger for løsepenger. Omfanget av dette er ikke kjent, men en rekke ulike rapporter og presseoppslag viser til eksempler på denne typen kriminalitet. I Aleppo har for eksempel mer velstående nabolag opplevd en serie innbrudd, ran og kidnappinger, noe som ikke var vanlig før konflikten brøt ut (Landis 2012b). Deler av den væpnede opposisjonen finansierer seg selv i økende grad gjennom kidnapping mot løsepenger (Rosen 2012a). Ifølge myndighetene ble 666 sivile, 70 soldater og 164 polititjenestemenn kidnappet

mellom mars og desember 2011. Mellom desember 2011 og februar 2012 skal ytterligere 500 tjenestegjørende i hæren og sikkerhetsstyrkene ha blitt kidnappet (FNs menneskerettighetsråd 2012, s. 14).

2.5 OMRÅDER MED VÆPNET KONFLIKT

Den væpnede konflikten har hovedsakelig foregått i en nord-sør-akse vest i landet, fra Dara og omkringliggende landsbyer i sør, via Damaskus og omland, rundt byene Homs og Hama, til Idleb og området kalt Jabal az-Zawia i nord ved grensen til den tyrkiske Antakia-provinsen. Kystbyene Latakia og Banyas har også blitt berørt. Det samme har østlige deler av landet som Ar-Raqqa, Dayr az-Zur og Abu Kamal. Kurdisk-dominerte områder i nordøst har opplevd demonstrasjoner, arrestasjoner og enkelte voldelige sammenstøt, men i langt mindre utstrekning enn områdene lengre vest i landet. Aleppo og sentrale bydeler i Damaskus har kun i liten grad blitt trukket med i opprøret så langt (Holliday 2011, s. 22-23; Holliday 2012, 10-14).

Regimets strategi har tilsynelatende gått ut på å gjennomføre storstilte militære operasjoner i områder hvor det foregår demonstrasjoner. Ulike sikkerhetstjenester, avdelinger fra hæren og sivile borgervern lønnet av regimet (*shabbiha*) har sammen tatt kontroll over urolige områder med våpenmakt og deretter gjennomført storstilte husransaker og arrestasjonskampanjer for å luke ut opprørere og demonstranter.

Hæren og sikkerhetsstyrkenes kapasitet er imidlertid strukket til det lengste, og de har ikke maktet å være til stede overalt til enhver tid. Etter en militær operasjon i ett område, har de derfor vanligvis trukket seg ut for å fortsette operasjoner andre steder. Dette har tidvis gitt demonstranter og den væpnede opposisjonen anledning til å etablere seg på en mer synlig måte i landsbyer og nabolag hvor regimets styrker ikke er til stede. I noen tilfeller har dette nærværet også resultert i at nabolaget bevoktes og befestes med forsvarsverk av sandsekker og bevæpnede vakter, slik tilfellet var i bydelen Baba Amr i Homs i februar 2012. Opposisjonen har imidlertid ikke full kontroll over noe område i Syria. Situasjonen er snarere flytende og skiftende. Regimets våpenmakt er foreløpig totalt overlegen. Der hvor regimet har satt inn militære styrker har de gjenvunnet kontroll, og den væpnede opposisjonen har lidd nederlag eller trukket seg ut og gått under jorden for så å reorganisere seg (Holliday 2011, s. 11-12; Holliday 2012, s. 10; Rosen 2012a).

I det følgende gis en kortfattet oversikt over hovedtrekkene i opprørets utvikling frem til mars 2012 område for område.

2.5.1 Dara-provinsen

Som nevnt i innledningen, startet det syriske opprøret i byen Dara sør for Damaskus i mars 2011. Regimet valgte å slå ned på demonstrasjonene i byen med voldelige midler, inkludert skarpe skudd mot ubevæpnede demonstranter. Omari-moskéen i sentrum av byen, som hadde blitt et samlingssted for demonstrantene, ble stormet av hæren og sikkerhetsstyrkene tidlig i konflikten. Demonstrasjonene spredte seg imidlertid raskt til andre byer i Dara-provinsen, noe som fikk hæren og sikkerhetsstyrkene til å trekke seg ut og rette innsatsen inn mot de nye opprørssentrene.

I slutten av april rykket sikkerhetsstyrker på ny inn i Dara, denne gangen med støtte fra pansrede kjøretøy. Flere hundre ble arrestert, og 45 personer ble drept i

operasjonene. I begynnelsen av mai trakk sikkerhetsstyrkene seg ut av byen på ny. Denne gangen hadde de i stor grad lyktes med å stoppe demonstrasjonene, og det ble ikke ansett som nødvendig med nye operasjoner i Dara de neste seks månedene. Fra oktober – november 2011 ble væpnede grupper stadig mer aktive i Dara-provinsen, fremfor alt den såkalte Omari-bataljonen som inngår i Den frie syriske armé. De væpnede gruppene har ikke maktet å ”frigjøre” områder slik væpnede grupper andre steder i landet har vært i stand til i kortere perioder. Den væpnede opposisjonen i Dara har i stedet konsentrert seg om å gjennomføre væpnede overraskelsesangrep mot regimets styrker på landsbygda. Angrepene har medført tap av liv blant regimets soldater så vel som blant de væpnede opprørerne (Holliday 2011, s. 13-14; Holliday 2012, s. 22-23).

2.5.2 Kysten: Latakia og Banyas

Demonstrasjoner brøt ut i kystbyene Latakia og Banyas allerede i mars 2011, kort tid etter de første urolighetene i Dara. I disse to kystbyene er sentrale bydeler dominert av sunnimuslimer mens alawitter dominerer forstedene og omkringliggende landsbyer. I Latakia brøt det ut væpnede sammenstøt mellom alawittiske borgerverngrupper, *shabbiha*, og sunnimuslimske demonstranter i slutten av mars.³ Hæren rykket deretter inn og gjenopprettet orden samtidig som de tok parti med borgerverngruppene og løsnet skudd mot ubevæpnede demonstranter. I ukene og månedene som fulgte flyktet store deler av byens sunnimuslimer nordover til Idlib-provinsen og Tyrkia.

En ny stor militær operasjon og arrestasjonskampanje fulgte i august i bydelen Rimal som også huser en palestinsk flyktningleir. Også kystbyen Banyas sør for Latakia ble åsted for voldelige militære angrep og arrestasjonskampanjer i april 2011. Sikkerhetsstyrker og *shabbiha* angrep den sunnimuslimske bydelen Bayda med våpen og banket opp og arresterte menn i ”stridsdyktig” alder. På samme tidspunkt ble ni soldater drept utenfor byen under uklare omstendigheter. Et nytt angrep på bydelen Bayda fulgt av en arrestasjonskampanje ble gjennomført i mai 2011. Lignende operasjoner ble gjennomført i landsbyen Tel Kalakh og førte til at mange av innbyggerne flyktet over grensen til Nord-Libanon. Konflikten i kystområdene fikk dermed også en religiøs-etnisk dimensjon. Samtidig som flere tusen sunnimuslimer flyktet fra Latakia, Banyas og Tel Kalakh til Libanon, Tyrkia og Idlib-provinsen, har om lag 15 000 alawitter, ismailitter og kristne flyktet fra provinsen Homs til kystbyen Tartus (Holliday 2011, s. 19-21).

2.5.3 Damaskus og omegn

Sentrale bydeler i Damaskus har til dags dato sett svært lite til regimekritiske demonstrasjoner og voldelige sammenstøt. Derimot har myndighetene arrangert en rekke store støttedemonstrasjoner i byen. Observatører forklarer dette med at sentrale bydeler har et stort nærvær av sikkerhetsstyrker som har gjort det til en prioritert oppgave å hindre demonstrasjoner og opprør i byen. Samtidig består befolkningen i

³ Det er uklart hvorvidt *shabbiha* opptrådte på direkte ordre fra myndighetene eller på eget initiativ. Enkelte rapporter går ut på at sikkerhetstjenestene opprettet kontrollposter rundt byen og busset alawittiske regimetilhengere inn i byen for å skape uro. Regimet hevdet at islamske fundamentalister og palestinere fra flyktningleiren Rimal i Latakia sto bak volden (Holliday 2011a, s. 19).

disse bydelene i stor grad av en privilegert middelklasse og overklasse som ikke har hatt samme insentiver til å gå ut og demonstrere som de fattige lagene av befolkningen i forstedene og utenfor byen.⁴ I flere av forstedene brøt det derimot ut store anti-regime-demonstrasjoner i april og mai som med voldelige midler ble slått ned på av sikkerhetsstyrker (Holliday 2011, s. 17-18).

I Damaskus-området tok det lenger tid for den væpnede opposisjonen å etablere seg, men i november 2011 ble hovedkvarteret til flyvåpenets sikkerhetstjeneste i bydelen Harasta nordøst for Damaskus sentrum angrepet. Den frie syriske armé tok på seg ansvaret for angrepet. I januar klarte væpnede opprørere å etablere seg i byen Zabadani nordvest for Damaskus nær den libanesiske grensen. I en kort periode klarte de sågar å slå tilbake angrep fra hæren. Samtidig tok væpnede opprørere kontroll over bydeler øst for hovedstaden i et område som går under navnet Ghota. Opprørere klarte også å ta den lille landsbyen Rankos i fjellområdene nordøst for Damaskus. Hæren og sikkerhetstjenestene gjenopprettet relativt raskt kontrollen i Ghota og Rankos. Men dette avledet oppmerksomhet fra Zabadani, og førte til at hæren ikke var i stand til å samle en stor nok militær styrke til å gjeninn ta Zabadani før i begynnelsen av februar. Kampene i Zabadani varte i fem dager før regimets styrker hadde tatt kontroll og sendt opprørerne på flukt (Holliday 2012, s. 25-26).

2.5.4 Homs og Hama

Byen Homs sentralt beliggende langs hovedveien mellom Damaskus og Aleppo og hovedveien som knytter kysten til innlandet, har opplevd de største demonstrasjonene, de mest aggressive og omfattende militære aksjonene fra myndighetenes side, og den mest omfattende væpnede motstanden fra opprørerne. Demonstrasjoner etterfulgt av voldelige aksjoner fra sikkerhetsstyrker begynte allerede i april, og voldshandlinger fra begge sider i konflikten har siden den tid vedvart i et stadig økende omfang. Homs har også vært åsted for voldshandlinger som har et religiøst-sekterisk preg. I september ble en rekke personer som ikke hadde noen direkte tilknytning til opprøret drept i attentater, inkludert leger og akademikere tilhørende minoritetsbefolkningen i byen. Samtidig flyktet mange alawitter fra Homs til kysten eller til den alawittisk-dominerte byen Rabia rett øst for Homs. Både sunnimuslimer og alawitter skal ha vært offer for sekterisk motiverte drap ulike steder rundt byen høsten 2011 (Holliday 2011, s. 14-17; Rosen 2011b).

I Hama nord for Homs begynte demonstrasjonene for alvor i juli 2011 hvorpå sikkerhetsstyrkene innledet voldelige aksjoner for å stoppe demonstrantene. Også mange mindre byer og landsbyer i området rundt Homs og Hama har opplevd opptøyer og voldelige sammenstøt mellom sikkerhetsstyrker og opprørere, herunder byen Rastan nord for Homs (Holliday 2011, s. 15).

Væpnede opposisjonsgrupper gjorde seg for alvor gjeldende fra september 2011 og utover høsten og vinteren, særlig i Rastan og Homs. Hæren og sikkerhetstjenestene gjeninntok Rastan i slutten av september 2011. Den væpnede opposisjonen ble tvunget ut av byen, men fortsatte med væpnede angrep mot regimestyrker på

⁴ Da aktivister forsøkte å arrangere en demonstrasjon i bydelen Mezze i september 2011, ble de angrepet av lokale innbyggere som åpenbart støttet regimet. Senere samme kveld ble det arrangert en spontan demonstrasjon til støtte for myndighetene samme sted (Rosen 2011a).

landsbygda og inne i Homs utover høsten (Holliday 2011, s. 16-17; Holliday 2012, s. 18-19).

I desember og januar klarte den væpnede opposisjonen å befestе sin posisjon og sette opp forsvarsstillinger i bydelen Baba Amr i Homs. I februar 2012 ble bydelen beleiret og beskyttet med tungt artilleri i en hel måned før opposisjonen trakk seg ut og regimets styrker gjeninntok området. I samme periode pågikk det harde kamper i Rastan nord for Homs. Også her gjenvant myndighetene kontrollen i begynnelsen av mars (Holliday 2012, s. 19-22).

2.5.5 Jabal az-Zawia og Idlib

Den første offensive aksjonen utført av væpnede opprørere fant sted i den lille byen Jisr ash-Shughur i Idlib-provinsen nær den tyrkiske grensen i september 2011, da lokale bevæpnede menn og desertører fra hæren drepte et stort antall medlemmer av regimets sikkerhetsstyrker i byen. Opprørerne og mange av byens innbyggere flyktet til Tyrkia under den militære operasjonen som fulgte. (Holliday 2012, s. 11).

Fra og med oktober 2011 begynte væpnede opposisjonsgrupper å gjennomføre angrep på landsbygda i et område kalt Jabal az-Zawia som ligger mellom Idlib og den tyrkiske grensen. De led nederlag da en stor gruppe væpnede opposisjonelle som hadde søkt tilfukt i en dal vest av landsbyen Kansafra ble angrepet og nedkjempet av hæren 20. desember. De få som overlevde slaget skal ha blitt henrettet på stedet (Holliday 2012, s. 27-28).

I februar 2012, mens sikkerhetsstyrker og hæren var opptatt med beleiringen av Baba Amr i Homs, økte nærværet av væpnede opposisjonsgrupper i byen Idlib. I mars ble byen angrepet og gjeninntatt av regimestyrker. Journalister på stedet meldte om et tilsynelatende tilfeldig bombardement av byen med tungt artilleri og bruk av snikskyttere som medførte sivile tap (Aljazeera 2012a).

2.5.6 Østlige landsdeler: Ar-Raqqa, Dayr az-Zur og Abu Kamal

De østlige landsdelene har ikke opplevd den samme graden av voldelig konflikt som områdene lenger vest, men det har vært demonstrasjoner også i disse områdene. Hæren og sikkerhetsstyrkene har gjennomført arrestasjonskampanjer inne i Dayr az-Zur og Abu Kamal for å kvele protestene (Holliday 2011, s. 22). I midten av mars 2011 var det store demonstrasjoner i både Ar-Raqqa og Dayr az-Zur. Hæren og sikkerhetsstyrkene slo ned på demonstrasjonene med voldelige midler (Aljazeera 2012b).

2.6 KURDISKE OMRÅDER

I de kurdiske områdene i nord og nordøst har det vært relativt rolig til tross for at det til stadighet arrangeres anti-regime-demonstrasjoner i Al-Qamishli og andre kurdiske byer. Myndighetene har helt fra starten av opprøret helt bevisst avstått fra å bruke vold mot demonstrantene i disse områdene. Representanter for Det kurdiske nasjonalrådet har overfor Landinfo forklart (samtale i Oslo, mars 2012) at dette har sammenheng med myndighetenes frykt for at kurderne skulle ta aktivt del i opprøret. Et omfattende opprør i kurdiske områder i 2004 spredte seg raskt til bydeler i Damaskus som domineres av kurdere, Rukn ad-Din og Wadi al-Mashariya.

Myndighetene ønsker ikke en gjentakelse av dette og forsøker derfor antagelig bevisst å forhindre et nytt kurdisk opprør.

Etter hvert som demonstrasjonene spredte seg til kurdiske områder i mars og april 2011, unngikk sikkerhetstjenestene å konfrontere demonstrantene med voldelige midler slik de gjorde de fleste andre steder i landet. De første månedene ble det heller ikke foretatt arrestasjoner av demonstranter i de kurdiske områdene (samtale med en vestlig diplomat, april 2011; samtale med representanter for kurdiske opposisjonspartier i Damaskus, april 2011). Utover sommeren og høsten ble en rekke kurdere som var aktive i opposisjonsbevegelsen arrestert, men omfanget synes å ha vært mindre enn i de mest voldsutsatte delene av landet, og sikkerhetstjenestene avsto fremdeles fra å benytte vold mot demonstrantene (samtale med Det kurdiske nasjonalråd, mars 2012; Kurd Watch 2011, s. 27).⁵

2.6.1 De kurdiske partienes rolle i konflikten

Det finnes mer enn ti ulike kurdiske opposisjonspartier i Syria. Så langt har imidlertid ikke partiene involvert seg aktivt i konflikten, selv om enkelte av dem, herunder Future Movement og Yeketi, oppfordrer til demonstrasjoner mot myndighetene. Partiene har tatt til orde for reformer, men har så langt ikke krevd regimets avgang. Noen partier, herunder Yeketi, har gått noe lenger og uttalt at regimet mangler legitimitet. Grunnen til de kurdiske partienes tilbakeholdenhet forklares med at partiledelsene frykter sanksjoner mot kurdene dersom deres engasjement for opposisjonen blir for stort. En utbredt skepsis til den arabiske opposisjonen spiller antagelig også inn, ikke minst skepsis til Det syriske nasjonalrådet (Syrian National Congress eller SNC) som støttes av Tyrkia. De kurdiske partiene, med unntak av PYD, dannet i oktober 2011 en ny koalisjon kalt Det kurdiske nasjonalråd (Kurd Watch 2011, s. 28-32; Natali 2012).

2.6.2 PKKs og PYDs rolle i konflikten

Det syrisk-kurdiske partiet PYD, som ble stiftet i 2003, består i stor grad av tidligere PKK-medlemmer og sympatisører. Partiet følger ideene til PKKs leder, men er formelt uavhengig av PKK (samtale med talsmann for PYD i Damaskus, mars 2010). PYDs rolle i den nåværende konflikten fremstår som uklar. Før konflikten var partiet i opposisjon til myndighetene, og medlemmer av partiet risikerte arrestasjon og lange fengselsstraffer. Etter at opprøret startet, tok Tyrkia avstand fra syriske myndigheters voldsbruk og tillot syriske opposisjonsgrupper å operere fra tyrkisk territorium. Omtrent samtidig synes det som om syriske myndigheter har gitt PYD et friere spillerom i Syria.⁶ Lederen for PYD og en rekke andre partimedlemmer har vendt

⁵ Voldshandlinger under demonstrasjoner i det kurdiske nordøst har kun krevd menneskeliv ved et par tilfeller. I oktober 2011 ble Mashal Tammo, lederen for det kurdiske partiet Future Movement, skutt og drept i Al-Qamishli av ukjente gjerningsmenn. Neste dag var det store demonstrasjoner hvor sikkerhetsstyrker åpnet ild og hvor en demonstrant ble drept og flere ble såret. 12. mars 2012, på årsdagen for det kurdiske opprøret i 2004, ble det avholdt store demonstrasjoner flere steder i de kurdiske områdene. Det oppstod sammenstøt mellom demonstranter og sikkerhetsstyrker hvor flere demonstranter skal ha blitt skadet da sikkerhetsstyrker åpnet ild. Nye store demonstrasjoner fulgte 16. mars i alle de kurdiske byene i nordøst. En person ble skutt og drept av sikkerhetsstyrker da demonstranter forsøkte å ta seg inn til sentrum av Al-Hassaka (Kurd Watch 2011s, 27; Kurd Watch 2012a; Kurd Watch 2012b).

⁶ Den kurdiske separatistorganisasjonen PKK har siden slutten av 1980-tallet kjempet en geriljakrig mot den tyrkiske hæren sørøst i Tyrkia. Frem til 1998 ble PKK støttet av Syria, og relativt mange syriske kurdere sluttet

tilbake til Syria fra sitt eksil i Nord-Irak. Grupper av bevæpnede PYD-medlemmer begynte etter hvert å bli synlige i de kurdiske områdene i nordøst (Al-Jazira) og fremfor alt i de kurdiske områdene nord for Aleppo (Afrin), hvor de blant annet skal ha satt opp kontrollposter.

PYD-medlemmer var høsten 2011 og vinteren 2012 involvert i flere voldelige konflikter, og ble beskyldt for å stå bak flere kidnappinger og drap på meningsmotstandere. Enkelte kurdere beskyldte dem også for å arbeide for myndighetene (Kurd Watch 2011, s. 27-29; Natali 2012). Selv har PYD gjennom uttalelser fordømt myndighetenes voldsbruk, og de har gått inn i opposisjonskoalisjonen National Coordination Committee. Ifølge representanter for Det kurdiske nasjonalråd (samtale i Oslo, mars 2012) har væpnede elementer fra PYD operert i kurdiske områder, men de har ikke stått bak *alle* drapene og kidnappingene de har blitt beskyldt for. Det er for øvrig mulig at det finnes ulike fløyer innad i PYD og PKK som er fiendtlige overfor hverandre. Nylig ble det inngått en skriftlig avtale mellom PYD og alle de andre kurdiske partiene som utgjør Det kurdiske nasjonalråd om ikke å angripe hverandre. Alle kurdiske partier, PYD inkludert, har for øvrig avstått fra direkte kontakt eller dialog med myndighetene. Valg på ny konstitusjon i februar 2012 ble boikottet av samtlige kurdiske partier.

3. DEN HUMANITÆRE SITUASJONEN

3.1 ØKONOMISK TILBAKEGANG

Opprøret og internasjonale sanksjoner har påvirket økonomien i Syria negativt. Sanksjoner som vestlige land har innført har fratatt landet viktige inntektskilder. USA og EU-landene har vedtatt forbud mot import av syrisk olje. I tillegg er det innført "målrettede" sanksjoner mot et stadig økende antall individer og institusjoner i Syria. Tyrkia har forbudt transaksjoner med den syriske sentralbanken og med syriske myndigheter og økt tollen på importvarer fra Syria betraktelig. Turistindustrien som tidligere sto for mellom 6 og 9 prosent av BNP, har falt sammen. Ifølge myndighetene har sabotasje utført av den væpnede opposisjonen mot viktig infrastruktur, som oljerørledninger, påvirket økonomien negativt (FNs menneskerettighetsråd 2012, s. 9-10).

Syria hadde allerede før opprøret et betydelig fattigdomsproblem. Resesjonen i økonomien det siste året har medført at dette problemet har økt, og at stadig flere har blitt fattige (FNs menneskerettighetsråd 2012, s. 10).

Boikott av olje- og banksektoren kombinert med kapitalflukt fra Syria ledet til en kraftig devaluering av det syriske pundet fra 46 pund per dollar før opprøret brøt ut til over 90 pund per dollar i mars 2012. Ved utgangen av 2011 hadde dessuten

seg til PKKs militære avdelinger. Etter massivt press fra Tyrkia, trakk Syria støtten til PKK i 1998. Organisasjonens treningsleir på syrisk-okkupert libanesisk territorium ble stengt, og PKKs leder Abdullah Öcalan ble utvist fra Syria (Marcus 2007, s. 54-61). På 2000-tallet ble syriske PKK-soldater som vendte hjem fra PKKs baser i Nord-Irak i mange tilfeller arrestert og dømt til lange fengselsstraffer på lik linje med aktivister med medlemskap i PYD (Landinfo 2010).

prisene på basismatvarer økt med anslagsvis 37 prosent. Det har også vært en sterk prisvekst på fyringsolje, bensin og gass til matlaging. I konfliktområdene har det vært mangel på fyringsolje og gass gjennom hele vinteren 2011/2012 (FNs menneskerettighetsråd 2012, s. 10).

3.2 SIVILBEFOLKNINGEN I VOLDSUTSATTE OMRÅDER

I områder av landet som preges av den væpnede konflikten har man hatt alvorlige humanitære utfordringer. Offentlige tjenester har kollapset, fyringsolje og gass til matlaging mangler. I områder som har vært under hærens beleiring, mangler dessuten medisiner og mat, fordi hæren ikke har sluppet forsyninger inn til de beleirede områdene. Syrisk Røde Halvmåne har skaffet humanitær hjelp til deler av befolkningen i berørte områder. I tillegg har opposisjonsbevegelsens lokale koordineringskomiteer satt opp lokale støttemekanismer. Ingen internasjonale humanitære organisasjoner har fått direkte tilgang til Syria, men i mars 2012 fikk et ekspertteam bestående av representanter for ulike FN-organer tilgang til å besøke visse deler av landet for å foreta en vurdering av den humanitære situasjonen (EU-kommisjonen 2012; FNs menneskerettighetsråd 2012, s. 14-15; Guardian 2012).

Mange av de drepte og sårede i konflikten er uten tvil personer som har tatt aktivt del i de væpnede kamphandlingene. Begge sider i konflikten har lidd tap, både soldater i hæren, medlemmer av sikkerhetstjenestene eller regimestøttede sivile *shabbiha*, og medlemmer av de mange væpnede opposisjonsgruppene som kjemper mot regimet med våpen. I tillegg vet vi at et betydelig antall deltagere i fredelige demonstrasjoner har blitt skutt og drept.

Fra og med slutten av januar og gjennom februar 2012 intensiverte den syriske hæren sitt artilleribombardement av områder hvor væpnede opposisjonsgrupper var til stede. Sivilbefolkningen i disse områdene ble ikke advart på forhånd, og fikk ikke anledning til å flykte. Som en følge av dette ble mange sivile drept, inkludert barn. Etter artilleribombardementene ble områdene stormet av regimets styrker som ifølge blant annet FNs menneskerettighetsråd arresterte, torturerte og i noen tilfeller foretok summariske henrettelser av mistenkte opposisjonsaktivister (FNs menneskerettighetsråd 2012, s. 8-9, 11; Senter for dokumentasjon av overgrep u.å.).

3.3 BEVEGELSESFRIHET

Ifølge en vestlig diplomat i Damaskus (samtale, mars 2012) var flyplassene i Damaskus og Aleppo, samt de fleste grenseovergangene til naboland, åpne i mars 2012, med unntak av enkelte grenseoverganger til Tyrkia. Grensemyndighetene skal imidlertid ha nektet utreise til enkelte familier som forsøkte å forlate landet samlet. Personer som reiste ut alene opplevde ikke denne typen problemer. Det var mulig å reise internt i landet, men enkelte veistrekninger ble oppfattet som farlige, blant annet veien mellom Homs, Hama og Aleppo. Hæren og sikkerhetstjenestene opererte kontrollposter i voldsutsatte områder og arresterte personer mistenkt for delaktighet i opprøret. I slutten av mars 2012 ble det rapportert at de som befant seg i Aleppo og som ønsket å forlate landet bare kunne gjøre dette med fly, da veiene ut av byen, inkludert veien til Tyrkia, ble oppfattet som utrygg. Samtidig innstilte Turkish Airlines flygninger til og fra Syria (Landis 2012c).

3.4 FLYKTNINGER OG INTERNT FORDREVNE

Som nevnt tidligere, har den væpnede konflikten og voldshandlinger drevet mange på flukt. Ifølge FNs menneskerettighetsråd var det 70 000 internt fordrevne i landet i februar 2012. Ytterligere 20 000 hadde flyktet til Tyrkia, Libanon og Jordan (FNs menneskerettighetsråd 2012, s. 14). Syrisk Røde Halvmåne anslo at så mange som 200 000 var internt fordrevet i midten av mars 2012, men det eksakte antallet er vanskelig å anslå da myndighetene har nektet internasjonale humanitære organisasjoner fri adgang til landet. Den svært uoversiktlige situasjonen gjør at anslag over internt fordrevne spenner fra 100 000 til 200 000 (CBS News 2012; EU-kommisjonen 2012).

3.4.1 Flyktninger i Libanon

Syriske flyktninger begynte å ankomme Libanon allerede i april 2011, fortrinnsvis fra Homs-provinsen. Mange reiste senere tilbake, men samtidig har nye grupper ankommet. I mars 2012 befant det seg anslagsvis 13 000 syriske flyktninger i Libanon. I Libanon befinner det seg i tillegg et betydelig antall syrere, som ikke har ankommet som følge av konflikten, men som har oppholdt seg i Libanon i årevis på jakt etter arbeid. De fleste som ankom Libanon vinteren 2012 benyttet offisielle grenseoverganger fordi den syriske hæren angivelig hadde begynt å legge ut landminer i grenseområdene. Libanesiske myndigheter tillot flyktningene å oppholde seg i landet, både de som hadde ankommet over offisielle grenseoverganger og de som hadde reist inn illegalt. Flyktningene fikk bistand av lokale myndigheter, NGO-er og av UNHCR, men det ble ikke etablert egne flyktningleire. Flyktningene bodde for det meste i private hjem, i låver og uthus og i enkelte forsamlingshus og moskéer. Ifølge Refugees International var det mangel på matforsyninger enkelte steder i nord sommeren 2011, noe som førte til at mange valgte å reise tilbake til Syria (Refugees International 2012; UNHCR 2012).

3.4.2 Flyktninger i Tyrkia

Tyrkia har tatt imot flyktninger og bosatt dem i flyktningleire satt opp langs den syriske grensen i Antakia-provinsen. I mars 2012 anslo tyrkisk Røde Halvmåne at det befant seg 14 000 syrere i leirene. De var samtidig i gang med å planlegge for langt større ankomster. UNHCR anslo antallet flyktninger i Tyrkia til 12 000 i mars 2012 (Chulov & Letsch 2012; EU-kommisjonen 2012).

3.4.3 Flyktninger i Jordan

Jordanske myndigheter oppga i mars 2012 at hele 80 000 syrere hadde flyktet til Jordan. Dette tallet er antagelig altfor høyt, og inkluderer sannsynligvis syrere som bor eller oppholder seg i Jordan av andre grunner. Andre estimerer ligger på i underkant av 10 000 syriske flyktninger. Færre enn 5000 hadde registrert seg hos UNHCR i Jordan i mars 2012. Jordanske myndigheter har så langt tillatt syriske statsborgere innreise til Jordan visumfritt. Det har ikke blitt etablert flyktningleire på jordansk side av grensen (Seeley 2012).

3.5 HELSEHJELP

Siden begynnelsen av opprøret i mars 2011 har representanter for sikkerhetsstyrkene vært til stede ved offentlige sykehus i landet. Pasienter som har blitt skutt eller på annen måte skadet i forbindelse med demonstrasjonene, skal i mange tilfeller ha blitt trakassert og mishandlet av sikkerhetstjenestene og delvis også av helsepersonell. Dette skal ha skjedd ved de statlige sykehusene i Homs, Tel Kalakh, Banyas og ved militærpsykehuset i Homs. Enkelte pasienter har blitt nektet behandling. I mange tilfeller skal ambulanser med sårede ha blitt nektet passasje ved kontrollposter i de voldsutsatte delene av landet. Sikkerhetstjenestene fortsatte gjennom året systematisk å arrestere pasienter som hadde gjennomgått behandling ved sykehusene etter å ha pådratt seg skader i demonstrasjonene eller på annen måte som følge av voldshandlingene. Disse pasientene ble avhørt og ifølge Amnesty og FNs menneskerettighetsråd har de i mange tilfeller også blitt torturert. Avhør og tortur av pasienter foregikk ved militærpsykehuset i Homs og ved det statlige sykehuset i Latakia (Amnesty International 2011, s. 4-24; FNs menneskerettighetsråd 2012, s. 13-14).

Denne situasjonen har skapt frykt blant helsepersonell og pasienter. Leger har operert pasienter i hemmelighet og skrevet dem ut rett etter operasjonene. I voldsutsatte områder har det blitt etablert hemmelige feltsykehus drevet av frivillige hvor pasienter behandles med medisinsk utstyr donert av privatpersoner, smuglet inn fra utlandet eller stjålet fra offentlige sykehus. Enkelte kvinner har valgt å føde i private hjem i stedet for å oppsøke offentlige sykehus (FNs menneskerettighetsråd 2012, s. 14).

Over 200 pasienter som har blitt såret i forbindelse med voldshandlinger i Syria har fått behandling i Libanon. Den libanesiske staten har dekket behandling for denne pasientgruppen (UNHCR 2012).

4. UTSATTE GRUPPER

Syria har en lang historie med fengsling av politiske opposenter. Etter at Bashar al-Assad tok over som president i år 2000 etter sin far Hafez al-Assad, fulgte en periode med forsiktig oppmyking i 2001, som fikk navnet Damaskus-våren. Denne oppmykingen var imidlertid kortvarig, og utover på 2000-tallet ble opposenter av regimet i økende grad arrestert og dømt til lengre fengselsstraffer. I etterkant av opprøret i kurdiske områder i 2004, ble over 2000 personer arrestert.

Arrestasjonskampanjer rettet mot opposisjonen fikk imidlertid et kraftig oppsving etter at opprøret brøt ut i mars 2011. Mishandling og tortur av arrestanter ser også ut til å ha økt kraftig både i omfang og brutalitet etter at opprøret startet. Dette rapporterer både Amnesty og FNs menneskerettighetsråd. I tillegg har mange dissidenter blitt drept, enten i kamper og demonstrasjoner eller som følge av mishandling i arrest (Amnesty International 2012b; FNs menneskerettighetsråd 2012, s. 11-14).

4.1 ARRESTASJONER OG FORSVINNINGER

Det er grunn til å tro at alle som på en eller annen måte har tatt del i opprøret kan risikere å bli arrestert og torturert. Dette gjelder både medlemmer av de væpnede opposisjonsgruppene, deltagere i fredelige demonstrasjoner, personer som er involvert i støttenettverk rundt opposisjonsbevegelsen og journalister og andre som filmer og rapporterer fra demonstrasjoner. Også personer som behandler skadde opprørere ved hemmelige feltsykehus risikerer arrestasjon og tortur.

Ifølge opposisjonskilder var om lag 20 000 personer arrestert ved begynnelsen av mars 2012, men som nevnt tidligere knytter det seg stor usikkerhet til antallet. FNs menneskerettighetsråd oppgir at et ukjent antall mennesker også skal være forsvunnet. Enkelte rapporter angir at det kan dreie seg om flere tusen personer (Amnesty International 2012b, s. 6; Den arabiske ligas observatørstyrke til Syria 2012, s. 4-5; FNs menneskerettighetsråd 2011, s. 13; FNs menneskerettighetsråd 2012, s. 12; Senter for dokumentasjon av overgrep u.å.).

Sikkerhetstjenestene foretar arrestasjoner av ettersøkte på kontrollposter og i forbindelse med de mange arrestasjonskampanjene som har blitt gjennomført i områder hvor opposisjonen har holdt demonstrasjoner, der det er mistanke om at opprørere gjemmer seg eller i områder hvor man antar at befolkningen støtter opprørerne. Arrestasjonskampanjene følger ofte samme mønster. Sikkerhetsstyrker og hæren, ofte støttet av sivile *shabbiha*, omringer et område, og ransaker deretter alle hus systematisk på jakt etter mistenkte opposisjonsaktivister og væpnede opprørere (FNs menneskerettighetsråd 2012 s. 13).

Arrestasjonskampanjene favner av og til bredere enn kun de som mistenkes for direkte delaktighet i demonstrasjoner og uroligheter. Ved enkelte anledninger har for eksempel hæren og sikkerhetsstyrkene arrestert alle voksne "stridsdyktige" menn. Kvinner har også i mange tilfeller blitt arrestert, ofte for å presse ettersøkte mannlige slektninger til å melde seg (FNs menneskerettighetsråd 2012 s. 13).

4.2 OVERGREP MOT ARRESTANTER

Flere kilder viser til at mishandling og tortur av arrestanter ser ut til å ha blitt rutinemessig og foregår på en mer brutal måte enn tidligere. Gjennom intervjuer med ofre og vitner, har FN dokumentert at tortur har forekommet ved minst 38 ulike interneringssteder i 12 byer. Sikkerhetsstyrker skal for øvrig systematisk ha arrestert sårede pasienter ved offentlige sykehus og avhørt dem, ofte ved bruk av tortur (FNs menneskerettighetsråd 2012, s. 13). I henhold til vitnebeskrivelser som Amnesty har samlet inn, blir arrestanter nesten alltid banket opp og torturert på andre måter i forbindelse med arrest. Dette skjer ofte i den innledende fasen under transport til interneringssteder og etterpå i arrest. Amnestys materiale stammer fra intervjuer med vitner og ofre i Jordan i februar 2012. Ulike torturmetoder som i mange år har vært lite brukt i Syria ser nå ut til å ha blitt normale igjen. Et stadig økende antall arrestanter skal ha omkommet som følge av mishandling og tortur. Frem til mars 2012 hadde Amnesty dokumentert 276 slike tilfeller (Amnesty International 2012b, s. 5-13).

Ifølge FNs menneskerettighetsråd har væpnede opposisjonsgrupper stått bak kidnappinger, og i noen tilfeller har ofrene blitt torturert og drept (FNs menneskerettighetsråd 2012, s. 20-21).

4.3 FOREGÅR DET SEKTERISK MOTIVERT VOLD?

I Syria er anslagsvis 70 – 75 prosent av befolkningen sunnimuslimer. Av disse er over 90 prosent arabisktalende. Den kurdisk-språklige minoriteten som utgjør om lag 10 prosent av befolkningen er også overveiende sunnimuslimsk. Resten av befolkningen består av kristne (5 – 10 prosent), alawitter, en heterodoks religiøs retning med historiske bånd til sjiaislam (10 – 15 prosent), drusere (3 prosent) og ismailitter (2 prosent). De arabiske sunnimuslimene, og særlig de fattige og underprivilegerte blant dem, dominerer opposisjonsbevegelsen inne i Syria, selv om det også finnes representanter for de religiøse minoritetene blant dem.

Presidenten i Syria er alawitt, og statsapparatet og sikkerhetstjenestene domineres av alawitter. Andre grupper er også representert i statsapparatet, men regimet blir likevel oppfattet som alawittisk. Presidenten og det regjerende Baath-partiet er tuftet på arabisk nasjonalisme og sekularisme. De religiøse minoritetene oppfatter den sekulære orienteringen som et forsvar av minoritetenes rettigheter mot landets sunnimuslimske flertall. Derfor har de fleste kristne og andre minoriteter i stor grad avstått fra å ta parti med opposisjonen.

Begge sider i konflikten har erklært at de arbeider for å forhindre at opprøret utvikler seg til en religiøs-sekterisk konflikt. Det syriske nasjonalrådet (SNC), den største opposisjonsalliansen i eksil, har for eksempel forsøkt å tiltrekke seg medlemmer fra de ulike religiøse minoritetene for å forhindre en for stor dominans av sunnimuslimer. Mange demonstrasjoner inne i Syria har hatt slagord mot sekterisme og for enhet blant alle syrere. Det har imidlertid forekommet voldshandlinger med sekteriske undertoner flere steder i landet. Homs-distriktet og kystbyene Latakia og Banyas har særlig vært rammet. Hele familier, inkludert barn, ble brutalt myrdet i Homs i januar og februar 2012. Både sunnimuslimer og alawitter har vært offer for slike drap.

Begge sider i konflikten har stått bak kidnappinger av mennesker som ikke har hatt en direkte rolle i opprøret motivert ut fra hevn eller for å kunne forhandle om løsepenger. Mange har også blitt drevet på flukt på grunn av voldshandlingene. Som nevnt tidligere har flere tusen sunnimuslimer flyktet fra Latakia, Banyas og Tel Kalakh til Libanon, Tyrkia og Idlib-provinsen. Samtidig har om lag 15 000 alawitter, ismailitter og kristne flyktet fra provinsen Homs til kystbyen Tartus (FNs menneskerettighetsråd 2012, s. 9, 14; Holliday 2011, s. 14-21; Rosen 2011b).

4.4 MILITÆRTJENESTE

I Syria er det obligatorisk to års militærtjeneste for alle syriske menn bosatt i landet med unntak av de som er enebarn eller eneste mann i en søskenflokk. Også palestinske flyktninger i Syria har obligatorisk militærtjeneste (Coalition to Stop the Use of Child Soldiers 2008). Hæren inkludert vernepliktige, har tatt del i kampene mot den væpnede opposisjonen og i konfrontasjoner med demonstranter. I de fleste tilfellene har myndighetenes operasjoner mot opposisjonen vært komplekse og bestått av enheter fra de fire sikkerhetstjenestene, hæren, marinen, luftforsvaret og lønnede borgerverngrupper, *shabbiha*. Etter hvert som opprøret skred frem, har imidlertid eliteavdelinger i hæren med nære bånd til regimet fått en mer sentral rolle i operasjonene. Disse eliteavdelingene blir omtalt som Spesialstyrkene, Republikanergarden og hærens Fjerdedivisjon. Soldater skal i en del tilfeller ha fått ordre om å skyte mot ubevæpnede demonstranter, inkludert ordre om å skyte for å

drepe. Avhoppere fra hæren har forklart at soldater som nektet å etterkomme slike ordre ble skutt og drept av sikkerhetsstyrkene (FNs menneskerettighetsråd 2011, s. 11; FNs menneskerettighetsråd 2012, s. 17).

Det er uklart hva slags praksis som for tiden følges i det syriske militæret med hensyn til innkalling til tjeneste og dimitteringer. Ifølge en vestlig diplomat i Damaskus (samtale, mars 2012), blir ikke vernepliktige som for tiden er innrullert i militæret dimittert, men må fortsette i aktiv tjeneste utover vernepliktsperioden på to år. Det har så langt ikke fremkommet opplysninger om at reservister innkalles til aktiv tjeneste, men i mars 2012 skal det ha blitt utstedt et nytt dekret om at alle menn mellom 18 og 42 år behøver migrasjonsmyndighetenes og militærmyndighetenes tillatelse for å kunne forlate landet (BBC News 2012). Ifølge en vestlig diplomat i Damaskus (samtale, mars 2012), ble imidlertid denne bestemmelsen trukket tilbake kort tid etterpå.

5. HVEM UTGJØR OPPOSISJONEN?

Opprøret i Syria oppsto spontant og var ikke initiert av noen etablert opposisjonsbevegelse eller av noe politisk parti. Etter ett år med uroligheter, blir opprøret på bakken inne i Syria fremdeles ledet av små grupper av individer som har organisert seg i lokale komiteer. Komiteene koordinerer og tar ansvar for å arrangere demonstrasjoner i sine respektive nabolag. De driver også støttenettverk som sørger for medisinsk hjelp og andre tjenester til lokalbefolkningen. De mange ulike lokale komiteene er omforent om ønsket om regimeendring. Demonstrasjonene var i den første fasen preget av krav om demokratiske reformer, menneskerettigheter etc., men i takt med myndighetenes stadig mer voldelige respons, oppsto et nærmest unisont krav om regimets og presidentens avgang (Amnesty International 2012a, s. 26-28).

De mange lokale komiteene har dannet en felles paraplyorganisasjon kalt *Lijan at-tansiq al-mahalliyya* / Local Coordinating Committees of Syria (LCC). LCC utsteder felles erklæringer og rapporterer om opprøret via egen nettside (<http://www.lccsyria.org/>) og Facebook. De drifter også nettsiden Senter for dokumentasjon av overgrep (<http://www.vdc-sy.org>)⁷ som rapporterer om antall drepte og antall arresterte. LCC kringkaster felles slagord for de ukentlige demonstrasjonene som holdes på fredager. LCC ønsker primært regimeending gjennom fredelige midler og er motstandere av utenlandsk militær intervensjon (Local Coordinating Committees of Syria u.å.).

Også den væpnede opposisjonen består av små lokalt baserte militsgrupper med lokale lederskap. Militsene er i stor utstrekning selvfinansierte og tar sine militærstrategiske beslutninger på selvstendig grunnlag. Mange av de lokale militsgruppene, men ikke alle, har erklært tilhørighet til Den frie syriske armé (se under). Militsene består både av avhoppere fra hæren og av sivile som har bevæpnet seg (Holliday 2012, s. 10).

⁷ Nettsiden har vært utilgjengelig mesteparten av mars 2012.

Både den ubevæpnede og den bevæpnede opposisjonen domineres av sunnimuslimer. De fleste aktivistene er unge og mange kommer fra fattigere uprivilegerte lag av befolkningen. Borgerskapet og den privilegerte forretningsdrivende middelklassen og overklassen i Damaskus og Aleppo har i mye større grad vært fraværende. De religiøse minoritetene har også i stor grad holdt seg borte fra opposisjonen, men dette gjelder ikke alle. Man finner både kristne, drusere, ismailitter og sågar alawitter i opposisjonsbevegelsen, selv om de er langt færre enn sunnimuslimene (Holliday 2011, s. 10).

Til tross for sunnimuslimsk dominans har ikke opposisjonen søkt å identifisere seg med en islamistisk ideologi så langt. Myndighetene har beskyldt den væpnede opposisjonen for å være ekstremister tilknyttet Al-Qaida, men dette gjenspeiler ikke virkeligheten. Journalisten Nir Rosen, som har møtt en lang rekke væpnede opposisjonsmilitser under et fire måneder langt opphold i Syria, har forklart at militsene han møtte i Homs, Idlib, Hama, Dara og områdene rundt Damaskus utelukkende besto av sunnimuslimer. De fleste av dem var religiøse, men de kjempet ikke for Det muslimske brorskapet eller andre islamistpartier (Holliday 2012, s. 14; Rosen 2012b).

I tillegg til de mange lokale komiteene og væpnede militsene, finnes det en lang rekke politiske initiativ og politiske grupperinger og koalisjoner som arbeider for regimeending i Syria. De ulike grupperingene har ulike ideologiske ståsted og ulike oppfatninger om hvordan man skal oppnå endringer. Så langt har de ikke klart å enes om en felles opposisjonsallianse. Viktige stridsspørsmål dem imellom gjelder hvorvidt man kun skal benytte fredelige former for protest eller om man også skal benytte våpen, hvorvidt man ønsker utenlandsk bistand til bevæpning av opposisjonen og hvorvidt man ønsker utenlandsk militær intervensjon. I det følgende gis en kort beskrivelse av noen av de viktigste aktørene i opposisjonen.

5.1 DEN FRIE SYRISKE ARMÉ (FSA)

Fra og med juni 2011 bekjentgjorde flere syriske offiserer gjennom videoerklæringer på internett at de hadde desertert fra hæren. I slutten av juli erklærte oberst Riad al-Asaad og seks andre offiserer at de hadde desertert og dannet Den frie syriske armé (FSA) i en flyktningleir i Antakia-provinsen i Tyrkia. FSA erklærte at de ville innlede en væpnet kamp mot den syriske hæren og det syriske regimet. Utover høsten 2011 erklærte en rekke væpnede militsgrupper som opererte på bakken i Syria at de var en del av FSA. FSA synes imidlertid ikke å utøve noen reell kommando over de ulike militsgruppene. Det synes heller ikke som om de er i stand til å yte noen form for logistisk eller militær bistand til militsene. Den frie syriske armé har snarere blitt et "merkevarenavn" som militsene har sett seg tjent med å erklære lojalitet til, samtidig som de fortsetter å operere som autonome grupper. Oberst al-Asaad og FSA har fortsatt med å utstede erklæringer fra sitt hovedkvarter i Tyrkia (Holliday 2012, s. 14.17).

5.2 DET SYRISKE NASJONALRÅD (SNC)

Det syriske nasjonalråd (Syrian National Council eller SNC) ble etablert i august 2011 i Istanbul og ledes av sosiologen Burhan Ghalioun som bor i eksil i Frankrike. SNC består av uavhengige aktivister og åtte opposisjonspartier, herunder Det muslimske brorskapet som antas å inneha en dominerende rolle i organisasjonen.

Andre viktige grupperinger er LCC og den såkalte Damaskus-erklæringen (Damacus declaration group), et dokument fra 2005 som krever demokratiske reformer og som er undertegnet av en lang rekke prominente aktivister og menneskerettighetsforkjempere.

SNC arbeider for regimeendring. De er antagelig den opposisjonsalliansen med størst oppslutning blant opposisjonen inne i Syria og har som målsetting å bli en paraplyorganisasjon for hele opposisjonsbevegelsen. De har imidlertid ikke lyktes i så måte da flere konkurrerende grupperinger eksisterer. Støtte til den væpnede motstand mot regimet i Syria har vært et stridsspørsmål innad i SNC. I mars 2012 førte denne striden til interne splittelser i organisasjonen. Det gjøres stadig nye forsøk på å samle opposisjonen. SNC erklærte i mars 2012 at de hadde dannet en allianse med FSA og i slutten av mars 2012 inviterte de alle opposisjonsgrupper til en konferanse i Istanbul (Glioti 2012; Majalla 2012; SNC u.å.).

5.3 NATIONAL COORDINATION COMMITTEE (NCC)

National Coordination Committee (NCC) ble grunnlagt i mai 2011 og består av ulike venstreorienterte politiske opposisjonspartier. Innledningsvis var også fire kurdiske partier med i NCC. Av disse er det kun PYD som fortsatt er tilknyttet NCC. I motsetning til SNC og mange andre innenfor opposisjonen, ønsker NCC dialog med regimet dersom visse krav først blir oppfylt, herunder stans i voldshandlingene. NCC er motstandere av utenlandsk militær intervensjon (Majalla 2012).

5.4 DET KURDISKE NASJONALRÅD

Det kurdiske nasjonalråd (Kurdish National Council) ble stiftet i oktober 2011 og er en koalisjon bestående av representanter for det kurdiske sivile samfunn og samtlige syrisk-kurdiske partier med unntak av PYD. Det kurdiske nasjonalrådet har erklært at det er nødvendig å endre det nåværende autoritære og totalitære systemet. Flertallet av partiene stemte imidlertid mot en erklæring om regimeendring (Kurd Watch 2011, s. 32). Ifølge representanter for det kurdiske nasjonalråd (samtale i Oslo, mars 2012), ble koalisjonen etablert fordi kurdiske aktivister ikke følte at de andre opposisjonsgrupperingene, SNC og NCC var innstilt på å ivareta kurdernes rettigheter. Nasjonalrådet ønsker en konstitusjon som anerkjenner kurdernes rettigheter og at staten organiseres som en konføderasjon som ivaretar lokalt selvstyre.

6. REFERANSER

Skriftlige kilder

- Aljazeera (2012a, 13. mars). Inside Idleb: Saving Syria. *Aljazeera*. Tilgjengelig fra <http://www.aljazeera.com/programmes/insidestory/2012/03/201231385339834225.html> [lastet ned 14. mars 2012]
- Aljazeera (2012b, 19. mars). "Heavy fighting" shakes Syrian capital. *Aljazeera*. Tilgjengelig fra: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/03/201231933724565894.html> [lastet ned 19. mars 2012]
- Amnesty International (2011, oktober). *Health crisis. Syrian government targets the wounded and health workers*. London: Amnesty. Tilgjengelig fra <http://www.amnesty.org/en/library/asset/MDE24/059/2011/en/74190b0e-cbc4-4596-91fc-eb89863362d8/mde240592011en.pdf> [lastet ned 21. mars 2012]
- Amnesty International (2012a, januar). *Year of rebellion. The state of human rights in the Middle East and North Africa*. London: Amnesty. Tilgjengelig fra <http://www.amnesty.org/en/library/asset/MDE01/001/2012/en/e2985922-558f-486d-8e68-ef54a7d25222/mde010012012en.pdf> [lastet ned 29. mars 2012]
- Amnesty International (2012b, mars). *"I wanted to die". Syria's torture survivors speak out*. London: Amnesty. Tilgjengelig fra <http://www.amnesty.ie/sites/default/files/report/2012/03/I%20Wanted%20To%20Die%20-%20Syria's%20Torture%20Survivors%20Speak%20Out.pdf> [lastet ned 22. mars 2012]
- BBC News (2012, 26. mars). Syria unrest: Divided opposition seeks "national pact". *BBC News*. Tilgjengelig fra <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-17508096> [lastet ned 2. april 2012]
- CBS News (2012, 13. mars). UN says 230,000 people have fled Syria violence. *CBS News*. Tilgjengelig fra http://www.cbsnews.com/8301-501713_162-57396036/un-says-230000-people-have-fled-syria-violence/ [lastet ned 21. mars 2012]
- Chulov, M. & Letsch, C. (2012, 16. mars). Turkey could create haven for Syrian refugees. *Guardian*. Tilgjengelig fra <http://www.guardian.co.uk/world/2012/mar/16/turkey-haven-syrian-refugees> [lastet ned 21. mars 2012]
- Coalition to Stop the Use of Child Soldiers (2008). *Child soldiers. Global Report 2008*. London: Coalition to Stop the Use of Child Soldiers. Tilgjengelig fra <http://www.childsoldiersglobalreport.org/content/syria> [lastet ned 29. mars 2012]
- [Den arabiske ligas observatørstyrke til Syria] (2012, 27. januar). *Report of the head of the league of Arab states observer mission to Syria for the period from 24 December 2011 to 18 January 2012*. Kairo: Den arabiske liga. Tilgjengelig via <http://www.innerecitypress.com/LASomSyria.pdf> [lastet ned 13. mars 2012]

- EU-kommisjonen (2012, 15. mars). *Humanitarian aid and civil protection. Syrian crisis*. Brussel: EU-kommisjonen. Tilgjengelig fra <http://ec.europa.eu/echo/files/aid/countries/FACTSHEET%20SYRIA%205-3-2011.pdf> [lastet ned 26. mars 2012]
- FNs menneskerettighetsråd (2011, 23. november). *Report of the independent international commission of inquiry on the Syria Arab Republic*. New York: United Nations General Assembly. Tilgjengelig fra http://www.ohchr.org/Documents/Countries/SY/A.HRC.S-17.2.Add.1_en.pdf [lastet ned 12. mars 2012]
- FNs menneskerettighetsråd (2012, 22. februar). *Report of the independent international commission of inquiry on the Syria Arab Republic*. New York: United Nations General Assembly. Tilgjengelig fra http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/A-HRC-19-69_en.pdf [lastet ned 13. mars 2012]
- Glioti, A. (2012, 16. mars). Voice of the people? *Majalla*. Tilgjengelig fra: <http://www.majalla.com/eng/2012/03/article55229967> [lastet ned 23. mars]
- Guardian (2012, 21. mars). Aid workers count humanitarian cost of conflict in Syria. *Guardian*. Tilgjengelig fra <http://www.guardian.co.uk/global-development/2012/mar/21/syria-aid-workers-first-humanitarian-assessment?newsfeed=true> [lastet ned 22. mars 2012]
- Holliday, J. (2011, desember). *Middle East security report 2. The struggle for Syria in 2011. An operational and regional analysis*. Washington D.C.: Institute for the study of war. Tilgjengelig fra http://understandingwar.org/sites/default/files/Struggle_For_Syria.pdf [lastet ned 15. mars 2012]
- Holliday, J. (2012, mars). *Middle East security report 3. Syria's armed opposition*. Washington D.C.: Institute for the study of war. Tilgjengelig fra http://www.understandingwar.org/sites/default/files/Syrias_Armed_Opposition.pdf [lastet ned 14. mars 2012]
- Kurd Watch (2011, desember). *Who is the Syrian-Kurdish opposition? The development of Kurdish parties, 1956-2011*. Berlin: European Center for Kurdish Studies. Tilgjengelig fra http://www.kurdwatch.org/pdf/kurdwatch_parteien_en.pdf [lastet ned 19. mars 2012]
- Kurd Watch (2012a, 17. mars). *Al-Qamishli: Riots on the eighth anniversary of the 2004 unrest*. Berlin: European Center for Kurdish Studies. Tilgjengelig fra <http://www.kurdwatch.org/?aid=2479&z=en&cure=245> [lastet ned 19. mars 2012]
- Kurd Watch (2012b, 20. mars). *Al-Hasakah: One dead following demonstrations in the Kurdish regions*. Berlin: European Center for Kurdish Studies. Tilgjengelig fra: <http://www.kurdwatch.org/?aid=2483&z=en&cure=245> [lastet ned 22. mars 2012]

- Landis, J. (2012a, 15. februar). The new Syrian constitution draft discussed. *Syria comment* [blogg]. Tilgjengelig fra <http://www.joshualandis.com/blog/?p=13470> [lastet ned 28. mars 2012]
- Landis, J. (2012b, 6. mars). Is Aleppo slipping out of government control? *Syria comment* [blogg]. Tilgjengelig fra <http://www.joshualandis.com/blog/?p=13748> [lastet ned 14. mars 2012]
- Landis, J. (2012c, 27. mars). The Annan peace proposal. *Syria comment* [blogg]. Tilgjengelig fra <http://www.joshualandis.com/blog/?p=14114> [lastet ned 28. mars 2012]
- Majalla (2012, 4. januar). Divide and rule in Syria. *Majalla*. Tilgjengelig fra <http://www.majalla.com/eng/2012/01/article55228708> [lastet ned 23. mars 2012]
- Marcus, A. (2007). *Blood and belief. The PKK and the Kurdish fight for independence*. New York: New York University Press.
- Natali, D. (2012, 20. mars). Syrian Kurdish Cards. *Middle East Research and Information Project*. Tilgjengelig fra <http://www.merip.org/mero/mero032012> [lastet ned 22. mars 2012]
- Refugees International (2012, 15. mars). *Syrian refugees in Lebanon. Preparing for the worst*. Washington D.C.: Refugees International. Tilgjengelig fra http://refugeesinternational.org/sites/default/files/031512_Lebanon_As_Syria%20letterhead.pdf [lastet ned 21. mars 2012]
- Rosen, N. (2011a, 30. september). Ghosts in the mosques. *Aljazeera*. Tilgjengelig fra <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2011/09/201193063322274258.html> [lastet ned 15. mars 2012]
- Rosen, N. (2011b, 10. oktober). Assad's Alawites: The guardians of the throne. *Aljazeera*. Tilgjengelig fra <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2011/10/20111010122434671982.html> [lastet ned 15. mars 2012]
- Rosen, N. (2012a, 16. februar). Q & A: Nir Rosen on Syria's protest movement. *Aljazeera*. Tilgjengelig fra <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2012/02/20122157654659323.html> [lastet ned 13. mars 2012]
- Rosen, N. (2012b, 13. februar). Q & A: Nir Rosen on Syria's armed opposition. *Aljazeera*. Tilgjengelig fra <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2012/02/201221315020166516.html> [lastet ned 13. mars 2012]
- [Senter for dokumentasjon av overgrep] (u.å.). *Markaz tawthiq al-intihakat fi suria* (Senter for dokumentasjon av overgrep i Syria). [Artikkelen er ikke lenger tilgjengelig på Internett.]
- Seeley, N. (2012, 1. mars). Jordan's "open door" policy for Syrian Refugees. *Foreign Policy*. Tilgjengelig fra

http://mideast.foreignpolicy.com/posts/2012/03/01/jordan_s_open_door_policy_for_syrian_refugees [lastet ned 21. mars 2012]

- SNC, dvs. Syrian National Council (u.å.). *About SNC*. [s.l.]: SNC. Tilgjengelig fra <http://www.syriancouncil.org/en/about-snc.html> [lastet ned 23. mars 2012]
- UNHCR (2012, mars). *Lebanon update. Support to displaced Syrians*. Geneve: UNHCR. Tilgjengelig fra <http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/4f5a28829.pdf> [lastet ned 21. mars 2012]

Muntlige kilder

- Representanter for Det kurdiske nasjonalråd. Samtale i Oslo i mars 2012.
- Representanter for kurdiske opposisjonspartier. Samtale i Damaskus i april 2011.
- Talsmann for PYD. Samtale i Damaskus i mars 2010.
- Vestlig diplomat. Samtale i Damaskus i april 2011.
- Vestlig diplomat. Telefonsamtale i mars 2012.